

117/19 - Økonomiplan 2020 - 2023 med budsjett 2020

Forslag fra partiene Høyre, PP, FrP og Venstre

Fremmet av Pål Sæther Eiden (H) på vegne av Høyre, FrP, PP og Venstre

Innledning

Trøndelag fylkeskommune vil i årene fremover oppleve større økonomiske og driftsmessige utfordringer. Løsningen med å sikre drift ved å bruke oppsparte midler må vi legge bak oss. Vi er fortsatt i startgropa, og det må legges nye føringer for utviklingen av det nye fylket. Tjenestene som innbyggerne møter til daglig må videreutvikles og forbedres i Trøndelag. Vi må fortsatt jobbe for flere og trygge arbeidsplasser og legge til rette for at enda flere vil bosette seg i hele fylket. En god skole, god infrastruktur, et attraktivt kollektivtilbud, tilgang til kulturopplevelser og gode muligheter for næringsutvikling er blant de viktigste satsningene i fylket.

Partiene presenterer innledningsvis satsninger vi mener Trøndelag fylke skal prioritere. I økonomiplan for 2020-2023 beskriver fylkesrådmannen fylkets økonomi og utfordringer på en oversiktlig måte. Den samlede gjeldsbelastningen vil øke, i all hovedsak som følge av satsning på større skole- og veiprojekter. Beløpet som avsettes til drift forventes å være relativt stabilt, noe som tilsier at prioriteringer på et område betyr nedprioriteringer på et annet. Rådmannen har forventninger om et driftsmessig overskudd for 2019, noe partiene har hensyntatt når en har foreslått bruk av midler i neste års budsjett.

Det er viktig at det offentlige, her også Trøndelag fylkeskommune, går foran for å inkludere mennesker med funksjonsnedsettelse. Målet må være å øke antall nyansatte i fylkeskommunen som har nedsatt funksjonsevne eller «hull i CV-en» i hht regjeringens målsetninger. Fylket skal arbeide systematisk for å nå målet og rapportere om resultatene i årsrapporten.

Klimastrategi

Vår klimastrategi må vise områdene der vi kan begrense egne klimautslipp, samtidig som den gir en oversikt over klimautslipp ut over egen virksomhet vi som fylke kan ha mulighet til å påvirke. Kunnskap vil være svært viktig.

Trøndelag fylkeskommune skal være i forkant i arbeidet med oppvarmingsløsninger i nye bygg. Det må satses på pluss hus, og å gjøre det enkelt å selge overskuddsenergi til kraftnett fra eget hus eller mikrokraftverk til kraftnettet. Fylkets nybygg skal ha lavere energiforbruk enn energikravene. Trøndelag fylke må besitte bestillerkompetanse til å gjennomføre innovative og miljøriktige anskaffelser.

FNs bærekraftsmål:

Høsten 2015 vedtok FNs medlemsland 17 mål for bærekraftig utvikling frem mot 2030. Bærekraftsmålene ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. Dette blir ofte kalt de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling. Det er sammenhengen mellom disse tre dimensjonene som avgjør om noe er bærekraftig. Trøndelag fylkeskommune tar mål av seg å arbeide målrettet for å nå bærekraftsmålene. Fylkeskommunen må i perioden sette seg delmål og arbeide for å nå disse. Vedtak og prioriteringer fylkeskommunen gjør avspeiler arbeidet med FNs bærekraftsmål.

Skole

Flere ungdommer må fullføre og bestå videregående skole. Det er nødvendig med nye løsninger, spesielt innenfor yrkesfag. Et av fylkeskommunens viktigste ansvarsområder er videregående skole og fagskolene. Gode skoleerfaringer, - og opplevelse av mestring - er viktig for at hver enkelt skal lykkes og få et godt liv. Økt fokus på dette ansvarsområdet er derfor viktig.

Det er imidlertid en kjensgjerning at det innenfor flere av linjefagene ved skolene våre ikke er et stort nok arbeidsmarked, med nok lærlingeplasser. Dette resulterer i at en del ungdommer ender opp med å ikke få den utdanningen de hadde håpet på. Samtidig med denne situasjonen utdannes det ved andre

linjefag for få elever til å dekke bedriftenes behov for lærlinger. Denne ubalansen må rettes opp, slik at en ikke fortsetter å bruke ressurser på utdanning som næringslivet ikke etterspør.

Kompetanse må også styrkes innen digital læring. Ved innføring av fraværsgrensen ser vi at flere er på skolen, og færre stryker.

Skolehelsetjeneste

Trøndelag fylkeskommune er ansvarlig for videregående opplæring, men de respektive kommuner, hvor skolene ligger, har ansvaret for skolehelsetjenesten ved skolen. Det er ulikt tilbud ved de forskjellige skolene og tilgjengelighet av skolehelsetjeneste i fylkets videregående skoler er forskjellig, alt etter tilgjengelighet, lokal økonomi og prioriteringer i gjeldende kommune. Vårt mål er at all ungdom skal få likt tilbud, uavhengig av hvor i fylket de bor og går på skole.

Ungdommen sier selv at de trenger en tilgjengelig skolehelsetjeneste på skolen. Elever har behov for en fagperson som er tilstede, en fagperson som kan lytte når vanskelige livssituasjoner oppstår, veilede rundt eksempelvis bruk av prevensjon og gi råd knyttet til helse og trivsel.

Helsesykepleierne er en viktig fagperson i samarbeidet for å forebygge frafallet i videregående opplæring. Noe av svaret på hvordan frafallet kan bekjempes ligger i forebyggende psykososialt arbeid, rask hjelp tidlig i livet, livsmestring.

Helsedirektoratets normtall for videregående skole, bør være et minimum - en helsesykepleier i full stilling kan følge opp en skole med 800 elever. Fylkeskommunen bør ha dialog og tett samarbeid med alle vertskommunene for tilstrekkelige ressurser tilgjengelig på skolene.

Ungdommens fylkesting og fylkestinget har gjort vedtak om å forsøke med digitale skolehelsetjenester som supplement til den ordinære tjenesten. Dette gjøres blant annet gjennom å legge til rette for å utvikle digitale kontaktflater mellom helsepersonell og unge, herunder DIGI UNG (ungdomshelse i en digital verden). Fylkeskommunen bør styrke samarbeid med interesseorganisasjoner som ROS (rådgivning om spiseforstyrrelser) i skolehelsetjenesten og formidling av kontakt til interesseorganisasjonene via digitale plattformer må gjøres enkel for ungdommen.

Prioriteringer

- Trøndelag fylkeskommune ber rådmannen utrede en inntaksordning som sikrer alle elever en reell valgmulighet. Dette i tråd med mindretallspartiernes forslag i sak 115/19
- Opprette et prosjekt med sikte på at flere elever skal kunne ta matematikk på høyere nivå i samarbeid med NTNU. Vurdere om dette kan være et landslinjetilbud
- Skolene må i større grad utvikles som profilskoler og spille på sterke næringsmiljø i lokalsamfunnet. Undervisningen må lokaliseres slik at utstyr og fasiliteter som næringslivet har, kan benyttes. Eksempelvis en linje for steinfag ved Oppdal videregående skole som fylkestinget vedtok i juni 2019
- Profilskoler (temaskoler) som retter seg inn på enkelte fagområder må vurderes. Eksempler er Guri Kunna videregående og Skjetlein innenfor hhv. blå og grønn sektor
- Opplæringskapasiteten i de videregående skolene må bedre tilpasses næringslivets behov. Et eksempel er etablering av flyfaglinje ved Fosen videregående
- Utdanningssektoren oppfordres til å gi et utdanningstilbud innen gårdssalg, produksjon av lokalmat, øl og vin
- For å styrke rekrutteringen til landbruket og tilgangen på avløserer må utdanningssektoren se på muligheten for et desentralisert yrkesrettet tilbud for de som ønsker å jobbe med råvareproduksjon på gård

- Trøndelag fylkeskommune oppretter en skolepris som årlig tildeles en skole som har utmerket seg innen gjennomføring, godt skolemiljø eller læringsresultater
- Arbeide aktivt for at gi unge med kort botid i Norge en forsterket grunnopplæring i våre videregående skoler. Viktigheten av dette er påpekt i regjeringens integreringssatsning. Tilbudene bør etableres i samarbeid med kommunene
- Det må utarbeides en handlingsplan for å øke rekrutteringen til restaurant- og matfag. I den sammenheng bør det også utredes hvordan samarbeid med opplevelsesnæringene kan styrkes
- Arbeidet med digital skolehelsetjeneste som et supplement til den ordinære tjenesten må prioriteres. Fylkeskommunen må samarbeide med relevante interesseorganisasjoner som arbeider med å understøtte ungdommen, for tilgjengelighet i en digital plattform
- Skolehelsetjenesten er viktig og denne må styrkes, både med helsesykepleiere og tverrfaglig fagkompetanse. Det skal være tett dialog og samarbeid med vertskommunene
- Fagskoletilbudet i fylket må styrkes og innrettes etter næringslivets behov

Kultur, folkehelse og tannhelse

Fylkestinget legger til grunn at kulturen har en egenverdi og at kulturen bygges best nedenfra. Kvalitet og mangfold må stå i høysetet. Trøndelag har mange viktige kulturminner, steder og kulturelle tyngdepunkt. Fylket har en viktig rolle ikke minst i forhold til 2030 satsningen.

Regionen har blant annet Norges største gravfeltet fra vikingtiden, bergstad på verdensarvlista og det viktigste pilegrimsmålet i Nord-Europa. Bevaring av viktige kulturminner- og steder bør vektlegges når vi prioriterer våre midler.

Trøndelag må støtte opp om regjeringens satsing på Saemien Sijte som nå bygges. Det legges frem en egen sak som belyser hvordan dette kan gjøres primo 2020.

Trøndelag fylkeskommune satser på folkehelse, og skal være en aktør i prosjekter og samarbeid med andre blant annet for å styrke barn og unges psykiske helse.

Tannhelsetjenesten har et viktig ansvar og skal ha høy kvalitet i hele fylket.

Prioriteringer

- Fylkesrådmannen bes fremme en sak om hvordan museene i fylket best kan organiseres
- Fylkesrådmannen bes fremme for politisk behandling saker hvor fylkeskommunens satsninger på følgende områder konkretiseres:
  - Gravfeltet på Vang
  - Verdensarvsenter på Røros
  - Falstadsenteret
  - Fingalshula
  - Frostatinget / etablering av Frostatingscenter
  - Fylkets rolle i 2030 satsningen og eierskap / drift ved SNK
- Støtte lokal mattradisjon og produksjon og bygge videre på Trøndelags posisjon som landets fremste matregion. Dette arbeidet understøtter målet om Trondheim som gastronomihovedstad
- For kulturinstitusjonene som finansieres i samarbeid med stat og kommune, må det etableres god dialog som sikrer en langsiktig og forutsigbar finansiering. Dette for at institusjonene skal kunne utføre de oppgaver som de ulike nivå har i sine målsettinger for tiltakene
- Folkehelseperspektivet skal være sentralt i alt arbeidet fylkeskommunen er involvert i. Dette gjøres blant annet ved å få etablert «Program for folkehelsearbeid i Trøndelag». Fylkeskommunen må inngå et enda tettere samarbeid med frivilligheten for bedre å lykkes med det forebyggende folkehelsearbeidet

- Muligheter for turer i nærmiljøet er viktig for folkehelse derfor bevilger partiene midler til skilting av turstier
- Partiene er spesielt opptatt av å sikre et godt tannhelsetilbud til sårbare grupper. I den betydelige økningen som feltet «Tannhelse» fikk i 2019 (videreført i 2020), forventes det at det gis et bedre tilbud til psykisk syke jf sak FU 22/17
- Fylkesrådmannen bes utarbeide en rapport som belyser tannhelsetjenestens betydning i forhold til avdekning av omsorgssvikt og mishandling, og hvordan fylkeskommunen arbeider med denne problematikken

Samferdsel

Trøndelag fylkeskommune har som målsetting å stoppe forfallet på fylkesveiene. Overføringer til drift og vedlikehold må derfor prioriteres. For å få mer midler til drift og vedlikehold av fylkesveier bør en jobbe for å også kunne disponere noe av de regionale utviklingsmidlene til infrastruktur. En bevisst reduksjon i fylkeskommunalt byråkrati, politisk ledelse, administrasjon og styring kan også frigi mer midler til fylkesveier. Det er positivt at regjeringen har satt av ekstra midler til skredsikring.

Strekninger som er særlig viktige for næringstransport må prioriteres for vedlikehold; spesielt om de også vurderes som trafikkfarlige. Strekningene FV 710 Orkanger – Valset, FV 30 Støren – Røros, FV 431 og fergekai Dyrøy, FV 769 Lund-Namsos og FV 770/FV17 Rørvik- Gartland (inkl gang og sykkelveg over Marøya) er eksempler på veier som må prioriteres for utbedring, og som er aktuelle for støtte gjennom NTP.

Rammetilskuddet vil øke i økonomiplanperioden som følge av ny fordelingsnøkkel. De midlene som kommer ekstra som følge av ny vekting av fylkesvei må brukes til fylkesvei.

Prioriteringer

- Overføringer til drift og vedlikehold må være på nivå med de overføringer man får i statsbudsjettet til drift og vedlikehold. Budsjettet for drift og vedlikehold av fylkesveinettet styrkes slik at det forfallet ikke fortsetter som nå
- Trøndelag må lære av hvordan Nye Veier arbeider for å holde kostnadene nede og legge større vekt på helhetlig samfunnsøkonomisk nytte av nye veier. Når SAMS veiadministrasjon blir et fylkeskommunalt anliggende må vi benytte anledningen til å gjøre ting på en annen måte.
- Det må arbeides aktivt for å finne en norm for kvalitet på fylkesveiene som er tilstrekkelig, jfr prosjekt forenklet standard gang- og sykkelvei igangsatt i Sør-Trøndelag for 2017
- Det skal satses målrettet på forenklet bygging av gang- og sykkelvei, som bidrar til at flere strekninger kan bygges ut. Det utarbeides en prioritetsliste for gang og sykkelveier.
- Fylkeskommunen må sørge for et godt og forutsigbart ferjetilbud. Fylkestinget ønsker en snarlig gjennomgang av kapasiteten på sambandet Levanger - Ytterøy
- Sikre tilstrekkelig innfartsparkering for å tilrettelegge for at økt persontrafikk skjer ved hjelp av kollektiv transport, sykkel og gange. Sikre behovet for innfartsparkering også utenfor Trondheimsregionen.
- Legge til rette for trygg og sikker sykkelparkering ved kollektivknutepunkter. Det vises til satsningen ved Stjørdal stasjon
- Vedtatt styrking av hurtigbåtkapasitet Brekstad – Trondheim videreføres. Det er forventet stor vekst i aktivitet ved kampflybasen i årene som kommer. Kapasitetsutfordringer må derfor følges nøye slik at det legges best mulig til rette for at våre forpliktelser ovenfor nasjonen opprettholdes
- Fylkestinget viser til foreslåtte endringer av ansvarsområder for AtB. Fylkestinget finner derfor at administrasjonskostnader for AtB må ha reduksjon som mål

- For å nå målene i Miljøpakken er vi avhengig av at kollektivtrafikken til/fra regionen er god og sømløs. Det må søkes å finne gode løsninger med Miljøpakken og byveksttalen som bidrar til felles strategi for å nå nullvekstmålet for biltrafikken.
- I løpet av kort tid får Trønderbanen nye tog med økt kapasitet og bedre komfort. Trønderbanen må styrkes med avganger hver halvtime. Tilbudet mellom Trondheim og Værnes må ha avganger hvert kvarter for å oppnå målene i Byveksttalen. Dette krever tunnel mellom Ranheim og Hommelvik. Fylket må prioritere arbeid med å få det inn i en revidert nasjonal transportplan. Det er et mål at Ranheim stasjon også kan benyttes av reisende.

Næring

Blant de viktigste tiltak for næringsutvikling er infrastruktur, tilgang på god og riktig kompetanse, arealtilgang og samhandling mellom aktører. For Trøndelag fylkeskommune blir det derfor viktig å satse ytterligere på sine kjerneoppgaver som vei og skole og koble dette sterkere til næringsutvikling. De videregående skolene / fagskolene må levere kompetanse tilpasset det behovet som arbeidslivet behøver. Vei må prioriteres høyere slik at både mennesker og gods kan transporteres tryggere og mer effektivt. Til transport av gods bør arbeidet med å få mer over på båt vektlegges sterkere. Hensynet til klima, naturvern og naturmangfold må tillegges vekt i det næringspolitiske arbeidet.

Prioriteringer

- Arbeide for å styrke samarbeidet mellom FoU miljøene og næringslivet
- Bredbånd og mobildekning må sikres i alle deler av fylket
- Forurensning av havet har fått mye oppmerksomhet. Det er i dag mulighet for å få støtte til større prosjekter gjennom statlige satsninger. Trøndelag fylkeskommune ønsker å se på mindre lokale tiltak, og setter av kr 500.000 til honorering av mindre strandryddingsprosjekter / strandfadderordninger
- Forsvarets økende tilstedeværelse i regionen har utløst et potensial for næringsutvikling knyttet til sektoren. Dette har blant annet resultert i forsvarsklyngen Midtec. Trøndelag fylkeskommune vil understøtte dette arbeidet gjennom forsvarskoordinator og forsvarspolitisk samarbeid
- Trønderske råvarer kan skape flere arbeidsplasser. Fylket må sørge for at samarbeid med universitetene og høyskolene i regionen bidrar til styrking av disse næringene.
- Prøve ut nye modeller i yrkesutdanningen i tett samarbeid med næringslivet som gir elevene mer praksisrelevant opplæring. Lærere må få anledning til å hospitere mer i næringslivet. Trøndelag fylkeskommune skal øke inntaket av lærlinger i egen organisasjon med 10% i løpet av 2 år
- Trøndelag er rik på mineraler og har betydelig kompetansemiljøer knyttet til mineralnæringen. Trøndelag fylkeskommune skal derfor bidra til god og bærekraftig forvaltning av mineralressurser og utvikling av mineralnæringen
- Fylkeskommunen må bidra til at potensialet innen havbruk kan utnyttes. Dette gjøres blant annet ved å satse på utdanning, infrastruktur, mer foredling av råvarene i Trøndelag og tilgang på areal der det ikke er stor konflikt med andre interesser
- Fylkeskommunens skal være en pådriver for realisering av Ocean Space Centre og NTNUs Campusprosjekt
- Regionale utviklingsmidler må i større grad målrettes og effekten av bruken må evalueres og være målbar. For alle søknader som innvilges av fylkeskommunen skal det leveres en rapport tilbake til fylkeskommunen i ettertid, med en redegjørelse om midlene ble brukt som omsøkt og hvilken effekt og måloppnåelse en har fått for midlene

Forslag fra partiene Høyre, Venstre, Pensjonistpartiet og FrP

Fylkestinget vedtar fylkesrådmannens forslag til økonomiplan 2020 – 2023 med budsjett 2020 med følgende tallmessige endringer og tillegg:

Tekst	Endring	Kommentar
Økt innsparingskrav 2020	-5.000	Kutt foretas fortrinnsvis i politiske / administrative funksjoner
Reduksjon budsjettert rente	-5.000	Ut fra fylkesrådmannens forslag
Sams vegadministrasjon – innsparing	-5.000	Med en overføring på ca 120. millioner anser fylkestinget det å være et potensiale til å frigi 5 millioner
Bruk av midler fra «Havbruksfond»	-10.000	
Skatt på inntekt og formue	-20.000	Erfaringer viser at rådmannens forslag tidligere år har vært noe defensivt. Anslaget økes derfor
Rammetilskudd	-10.000	Erfaringer viser at rådmannens forslag tidligere år har vært noe defensivt. Anslaget økes derfor
Totalt til disposisjon	-55.000	
Drift og vedlikehold fylkesveg Forsterke satsningen med etablering av knutepunkt for enklere å benytte kollektive tilbud	40.000	For å stanse forfallet har Statens vegvesen anbefalt at drift og vedlikehold av fylkesveg økes betydelig. Målet i framtiden må være et bedre vedlikehold. Havbruksfond kan brukes til infrastruktur i kystnære områder
Kultursatsninger	2.500	Saemien Sitje 1 000 000 Trondheim Calling økt tilsagn 50 000 Gravfeltet på Vang 250 000 Verdensarvsenter Røros 500 000 Regionalt Pilegrimsenter Stiklestad og Kystpilgrimsleia 450 000 Turstimerking 250 000
Tannhelse	2.000	
Tilskudd lokale tiltak «Rent hav» Strandfadderordning	0.500	
Kollektivtrafikk	10.000	For å unngå kutt i distriktstilbudet i Trøndelag
Totalt brukt	55.000	

Investeringsbudsjettet

Økt investering i skolesektoren inndeckes ved driftsreduksjoner i fylkeskommunens drift. Dette konkretiseres hvert enkelt driftsår når kostnadene oppstår.